

TERVOLA 40 , 47 , 48 ja
49 TÖRMÄVAARA

Kertomus Tervolan Törmävaaran
pohjoisrinteellä suoritetuista
tarkastuksista ja kartoituksesta
1983

Eeva-Liisa Nieminen

Sisältö:

	Sivu
TERVOLA 40 TÖRMÄVAARA Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus	1 - 2
TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus	3 - 4
TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus ja kartoitus	5 - 7
TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus	8 - 9
OTE PERUSKARTOISTA 2542 09 KAISAJOKI ja 2542 12 TERVOLA	10
YLEISKARTTA TERVOLA 48 :n ASUINKUOPPA-ALUEEN KARTOITUKSESTA mittakaava 1:2000	11

TERVOLA

40

TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikka-alueen tarkastus.

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: Alakantola, RN:o 13:187

Maanomistajat: Alakantola, Antti Johannes

Alakantola, Arvi Olavi

Rahkola, Lea Maarit

Rahkonen, Rauli Ilmari

Rahkonen, Tauno Ilmari

os. 95300 Tervola

Rahkonen, Jorma Olavi

os. Keskuspuistok. 5 C

94100 Kemi 10

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit: x = 37 44

y = 32 10

z = 68,66

Aikaisemmat tutkimukset: A. Erä-Esko inv. 1956 - 61

A. Sarvas tark. 1970

M. Lönnberg 1972

Aikaisemmat löydöt: KM 19007:1 - 605, KM 18239:1-13

Samanaikaisesti kun kevätkesällä 1983 jatkettiin arkeologista kaivausta Tervola 30 :n alueella, havaittiin Tervola 40 :n eteläpuolella suuren hiekkakuopan luoteisreunan lähellä tien laidassa 68,66 m mpy. rikkoutunut tulisija (peruskarttaote s. 10). Liesi sijaitsee hiekkakuoppien välisen tien eteläreunalla 85 m itään Vaaranrinteen ja Alakantolan tilojen väliseltä rajalinjalta. Se on tullut esiin motocross-radan reunalta (yleiskartta 1:1000, Tervola 30, 40, 41 Törmävaara).

Samalla tiellä ja motocross-radalla on muillakin kohdilla esiin-
nousseita palaneita kiviä, mutta liesiä ei enää ollut paikannetta-
vissa.

Palaneita kiviä ja kvartsi- ja liuskeiskoksia oli myös polulla,
joka lähtee, Tervola 40 :n v. 1972 kaivetun alueen länsipäästä
luoteeseen, ja jota pitkin motocross-pyörillä myös ajetaan.

Mielestäni koetutkimukset Lönnbergin v. 1972 kaivamien alueiden
ja suuren hiekkakuopan välisellä alueella ovat tarpeen. Etenkin,
koska silloisen kaivausalueen eteläprofiileista löytää yhä kvart-
sia ja palaneita kiviä.

TERVOLA

47

TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinkuoppa-alueen tarkastus.

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: 1) Alakantola, RN:o 13:187

Maanomistajat: Alakantola, Antti Johannes

Alakantola, Arvi Olavi

Rahkonen, Lea Maarit

Rahkonen, Rauli Ilmari

Rahkonen, Tauno Ilmari

os. 95300 Tervola

Rahkonen, Jorma Olavi

os. Keskuspuistok. 5 C

94100 Kemi 10

2) Vaarantinne, RN:o 97

Maanomistaja: Lappalainen, Ritva Annikki

Os. 99600 Sodankylä

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit: x = 37 48

y = 31 92

z = 52,04 - 66,19

Aikaisemmat löydöt: KM 20691:1 - 3, KM 20988:1 - 53

Aikaisemmat tutkimukset: L. Ruonavaara tark. 1979, kaiv. 1980

Tervola 47 :n kivikautisella asuinpaikalla huomattiin syksyllä 1983 Tervola 30 :n kaivausten aikana joukko uusia, kartoittamattomia asuinkuoppia.

Tervola 47 sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteellä Varejoen peruskoululta ortodoksisen kappelin ja Tervola 40 :n kohdalla olevan hiekkakuopan alapuolella kulkevan metsätien pään tuntumassa. Metsätie jatkuu itä-länsisuuntaisena pitkin vaaran pohjoisrinnettä (peruskarttaote s. 10).

Metsätie ja ylhäältä alas jängälle johtava polku muodostavat risteyksen Alakantolan ja Vaaranrinteen tilojen välisellä rajalinjalla. Tämän risteyksen luoteispuolella, risteyksen välittömässä läheisyydessä on ensimmäinen asuinkuoppa.

Polkua länteenpäin kuljettaessa on suoraan siltä havaittavissa 4 asuinkuoppaa, joista Ruonavaara on v. 1980 kartoittanut kaksi. Nämä kuopat sijaitsevat noin 58 m:n korkeudella.

Tämän asuinkuopparivin alapuolella noin 55 m:n korkeudella on suurempi ryhmä, johon kuuluu noin 10 asuinkuoppaa, ja jotka ulottuvat lähes Tervola 49 :n alueella olevan metsäaurauksen itäpäähän. Näiden asuinkuoppien koko vaihtelee 5 - 10 m halkaisijaltaan.

Lisäksi havaittiin epämääräisempiä kuopanteita em. risteyksen eteläpuolella Alakantolan ja Vaaranrinteen tilojen välisen rajalinjan molemmiin puolin noin 60 - 65 m:n korkeudella. Osa näistä kuopanteista on pyöreitä ja osa nelikulmaisia. Kaikki ovat melko pienikokoisia. Tällä alueella havaittiin myös poluilla palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia.

Kartoitustyö on mielestäni ehdottoman välttämätön Tervola 47 :n alueella.

TERVOLA

48

TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinkuoppa-alueen tarkastus ja kartoitus.

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: 1) Isotervo, RN:o 3:69

Maanomistaja: Lahti, Esko Matias

95300 Tervola

2) Asutus Ylitalo, RN:o 4:73

Maanomistaja: Suomen valtio

3) Ylimikkotervo, RN:o 4:68

Maanomistaja: Pallari, Helmi Raakel

Alapää

95300 Tervola

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit: länsipää

x = 37 10

y = 30 10

z = n. 55 - 61

itäpää

x = 37 08

y = 30 64

z = n. 52,5 - 60

Alueelta tulleet löydöt: KM 22072;1 - 26

Aikaisemmat löydöt: KM 20692;1 - 3

Aikaisemmat tutkimukset: L. Ruonanvaara tark. 1979, kartoitus 1980

Diar. 27.10.1983.

SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Tervola 48 :n kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteen länsipäässä noin 7,4 - 7,8 km Tervolan kirkosta luoteeseen suunnassa 342 - 340/400° metsäautotien päässä (peruskarttaote s. 10). Alueella virtaa useampia puroja vaaran pohjoispuolitse kulkevaan Rokonojaan. Alueella on lisäksi lähteitä ja pieniä lampia, joista osa luultavasti on keskikesällä kuivillaan.

Ruonavaaran v. 1980 kartoittamasta alueesta suurin osa on hakkuuaukiota. Siitä länteen olevalla valtionmaalla kasvaa nuorta männikköä, jota oli harvennettu.

Valtionmaasta länteen olevalla yksityisellä maalla kasvaa sekametsää.

Koko Tervola 48 :n alue on jäkälää ja sammalta kasvavaa hiekkakangasta, ja alueella on selviä rantaterasseja.

TARKASTUS JA KARTOITUS

Ruonavaaran kartoittamalla alueella havaittiin raskaiden metsätyökoneiden pyörien aiheuttamia tuhoja. Isotervon ja Asutus Ylitalon tilojen välistä rajalinjaa kulkevalla metsätiellä oli ohut turvekerros rikkoutunut, ja siltä oli poimittavissa kvartssia, palanutta luuta ja liusketta. Metsätyökoneilla oli myös ajettu asuinkuoppien yli, ja näin niiden reunoilla ja keskellä oli liesikiveyksiä näkyvissä.

Edellämainitulta alueelta haaraantuu tie luoteeseen, jossa se noin 250 m:n päässä kääntyy länteen. Tämän tien molemmin puolin havaittiin asuin- ja mahdollisia pyyntikuoppia valtion maalla yhteensä 84 kpl, sekä vielä metsätien ylittävän läntisimmän puron takana yli kymmenen asuinkuoppaa. Tämä metsätie kulkee paikoitellen asuinkuoppien yli, ja siltä voi poimia kvartssia ja nähdä liesikiveyksiä (peruskarttaote s. 10).

Purojen välisessä maastossa tien mutkan pohjoispuolelta löydettiin yksi osittain tuhoutunut asuinkuoppa ja siitä kvartsia ja palanutta luuta. Kuopan reunoja on selvästi pengottu, turvekerros on poistettu siten, että sen alta on paljastunut melko laaja-alainen kiveys. Kiveystä oli näkyvissä myös kuopan keskustassa.

Nyt ehdittiin kartoittaa vain eteläisimmät asuin- ja pyyntikuopat Ruonavaaran v. 1980 kartoittamasta alueesta länteen (kartta s. 11). Työ jäi kesken. Pidän kartoitustyön jatkamista koko pohjoisrinteen alueella tärkeänä. Esim. edellissyksyiset myrskytuhot saatiin syksyn 1983 aikana korjattua Tervola 50 :n alueelta, joka sijaitsee Tervola 48 :sta itään. Kartoitustyön pitäisi nyt olla mahdollista sielläkin.

TERVOLA

49

TÖRMÄVAARA

Tuhoutuneen kivikautisen asuinpaikan tarkastus.

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: Vaaranrinne, RN:o 97

Maanomistaja: Lappalainen, Ritva Annikki

os. 99600 Sodankylä

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit: läntisin alue:

x = 37 34

y = 31 32

z = n. 50 - 55

keskimmäinen alue:

x = 37 38

y = 31 50

z = n. 55

itäisin alue:

x = 37 44

y = 31 70

z = n. 50 - 60

Alueelta tulleet löydöt: KM 22073:1 - 50

Diar. 27.10.1983

Aikaisemmat löydöt: KM 20989:1 - 207, KM 21600:1 - 24

Aikaisemmat kertomukset: L. Ruonavaara kaiv. 1980, E.-L. Nieminen
tark. 1982

Tervola 49 :n tuhoutuneella kivikautisella asuinpaikka-alueella
havaittiin syksyllä uusia löytöalueita.

Metsäaurausalueen pohjoisosista, osittain entiseltä jängältä löy-
dettiin kolme löytökeskittymää rikkoutuneine tulisijoineen.

Läntisin löytökeskittymä on metsäaurauksessa tuhoutuneiden asuin-
kuoppien kohdalla noin 50 - 55 m mpy.

Itäisin löytökeskittymä sijaitsee Ruonavaaran tutkimusalueen itä-
pään kohdalla suunnilleen hänen koeojansa 4600 alapuolella 50 -
60 m mpy. Ruonavaaran tutkiman alueen ja nyt havaitun löytökeskit-
tymän välissä on kivikkoista maata.

Näiden kahden alueen väliltä, suunnilleen Ruonavaaran koeojan
4500 alapuolelta noin 55 m:n korkeudelta tehtiin myös löytöjä.

Metsäaurausalueelta tulee jatkuvasti esiin uusia löytöjä sadeve-
sien esiinhuuhtomana. Lisäksi alueella on havaittavissa selviä
merkkejä siitä, että paikkakuntalaiset käyvät alueella penkomassa
ja muinaisesineitä etsimässä. Aurasvaoista ja -valleista on löy-
dettävissä kvartsi- ja liuskeiskoskekoja, jotka eivät ole keräili-
jöille kelvanneet.

Helsingissä 22. päivänä toukokuuta 1984

Eeva-Liisa Nieminen

Eeva-Liisa Nieminen, FM

TERVOLA TÖRMÄVAARA 1983

POHJOISRIINTEELLÄ SUORITETUT TARKASTUKSET

OTE PERUSKARTOISTA 2542 09 KAISAJOKI JA 2542 12 TERVOLA, PAINETTU 1981

TARKASTUSKOHTEET:

- 48** LAAJA ASUINKUOPPA-ALUE (YLI 100 KUOPPAA)
- 49** UUSIA LÖYTÖKESKITYMIÄ TUHOUTUNEELLA KIVIK. ASUINPAIKALLA
- 47** ASUINKUOPPA-ALUE (YLI 10 KUOPPAA)
- 40** TULISJA, 68.66 M MPY.

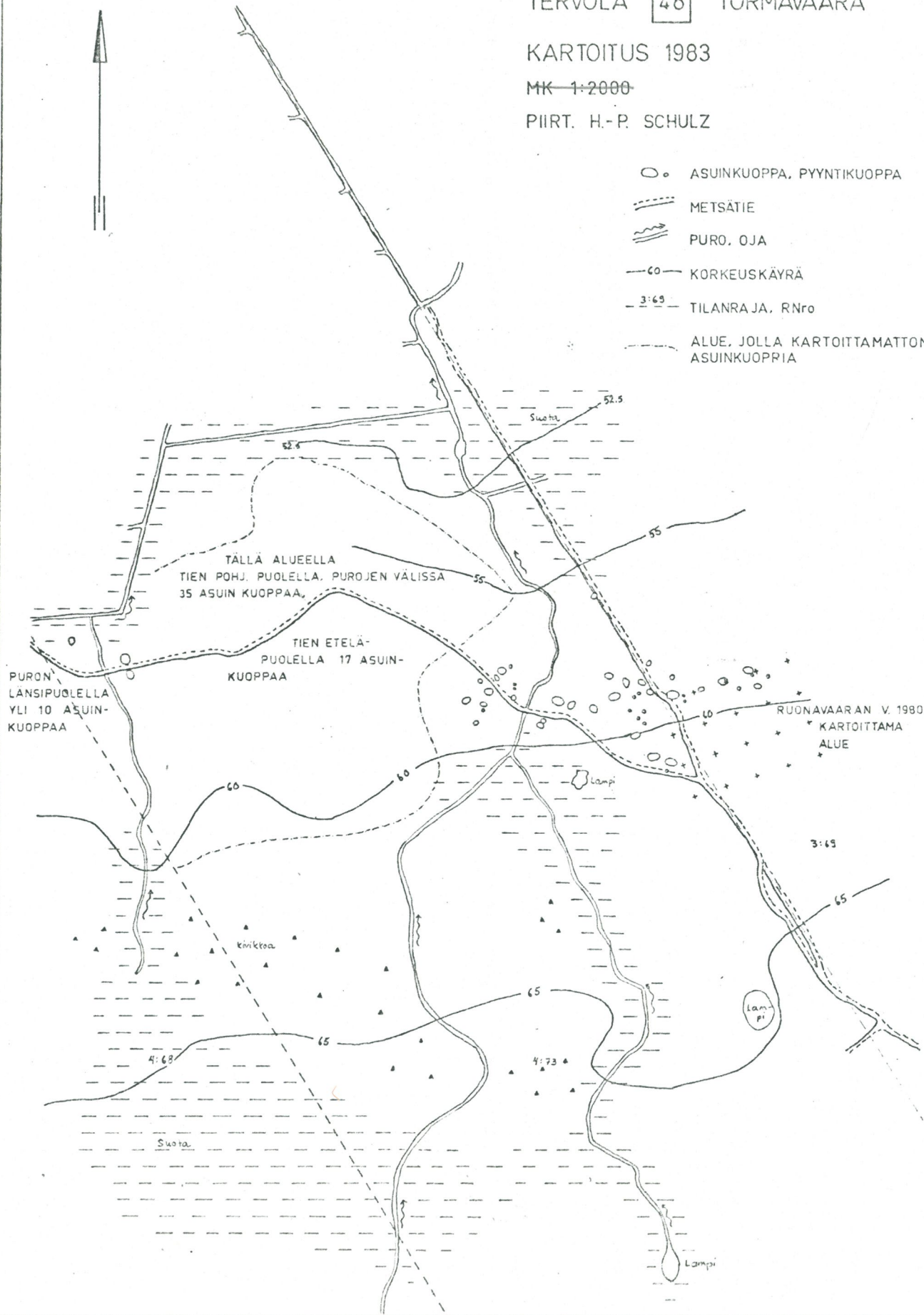
TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA

KARTOITUS 1983

MK 1:2000

PIIRT. H.-P. SCHULZ

- ASUINKUOPPA, PYYNTIKUOPPA
- METSÄTIE
- ~ PURO, OJA
- 60— KORKEUSKÄYRÄ
- 3:69— TILANRAJA, RNro
- ALUE, JOLLA KARTOITTAMATTOMIA ASUINKUOPPIA

PURON LANSIPUOLELLA YLI 10 ASUIN-KUOPPAA

TALLA ALUEELLA TIEN POHJ. PUOLELLA, PUROJEN VÄLISSÄ 35 ASUIN KUOPPAA,

TIEN ETELÄ-PUOLELLA 17 ASUIN-KUOPPAA

RUONAVAARAN V. 1980 KARTOITAMA ALUE

Kivikkoa

Suota

Lampi

Lampi

Lampi

